

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ  
Науково-навчальний центр прикладної інформатики

---

ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАУКИ В  
КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ  
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ**

**III Міжнародної науково-практичної конференції**

***23–24 жовтня 2020 р.***

***м. Київ***

Київ  
Інститут інноваційної освіти  
2020

УДК 001(063):378.4 (Укр)  
ББК 72я43  
А43

*До збірника увійшли матеріали наукових робіт (тези доповідей, статті), надані згідно з вимогами, що були заявлені на конференцію.*

*Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.  
Автори беруть на себе всю відповідальність за зміст поданих матеріалів.  
Претензії до організаторів не приймаються.  
При передруку матеріалів посилання обов'язкове.*

**А43**      **Актуальні проблеми розвитку науки в контексті глобальних трансформацій інформаційного суспільства** : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 жовтня 2020 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2020. – 120 с.

Матеріали конференції рекомендуються освітянам, науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, аспірантам, докторантам, студентам вищих навчальних закладів тощо<sup>1</sup>.

Відповідальний редактор: С.К. Бурма  
Коректор: П.А. Нємкова

Матеріали видано в авторській редакції.

**УДК 001(063):378.4 (Укр)**

© Усі права авторів застережені, 2020  
© Інститут інноваційної освіти, 2020  
© Друк ФОП Москвін А.А., 2020

Підписано до друку 30.10.2020. Формат 60x84/16.  
Віддруковано з готового оригінал-макету.  
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Charter. Ум. друк. арк. 6,98.  
Зам. № 3010/20-13. Тираж 100 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами: укр., англ.

Виготівник. ФОП Москвін А.А. Цифрова друкарня «Сору Art».  
69095, Запоріжжя, просп. Соборний, 109. Тел.: (061) 708-08-80  
Інститут інноваційної освіти: e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com

**Видання здійснене за експертної підтримки  
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України  
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40.**

<sup>1</sup> Відповідає п. 12 Порядку присудження наукових ступенів Затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567; п. 28 Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності»; п. 13 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882 «Про питання стипендіального забезпечення»

**Г.І. Червінська,**  
здобувач вищої освіти ступеня магістра,  
Інститут людини Київського університету імені Бориса Грінченка  
**О.В. Швед,**  
кандидат соціологічних наук,  
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи  
Інституту людини Київського університету ім. Б. Грінченка

## **ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ОЦІНКА ЇХ ЯКОСТІ**

**Анотація.** Розглянуто питання змісту основних проблем та потреб з якими звертаються учні середньої школи, їх батьки та вчителі (класні керівники/класоводи) до фахівців психологічної служби. Проведено якісний аналіз напрямів та методів роботи соціального педагога та практичного психолога щодо вирішення основних проблем отримувачів послуг. Сформульовано загальні висновки та обґрунтовано необхідність подальшого дослідження із застосуванням непередбачених до цього методів.

**Ключові слова:** психологічна служба, соціальний педагог, практичний психолог, оцінка, проблеми та потреби, фокусоване інтерв'ю, якісний аналіз, експертна оцінка.

**Актуальність та доцільність дослідження.** В сучасній системі освіти важливим є створення умов для виконання виховних та освітніх завдань закладів освіти. Тому, задля виконання цих конкретних завдань діє психологічна служба, головна місія якої полягає в сприянні надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу. Важливо виявити, з якими актуальними та важливими запитамі звертаються учні, батьки та вчителі школи до практичного психолога та соціального педагога, та як фахівці зі свого боку вирішують їх проблеми. У зв'язку з цим актуальним є проведення дослідження щодо оцінки проблем та потреб отримувачів послуг психологічної служби закладу загальної середньої освіти.

**Формулювання цілей статті.** Цілями дослідження є визначення основних проблем та потреб отримувачів послуг психологічної служби закладу загальної середньої освіти та відповідно до цього – ефективних форм роботи з учнями, батьками та вчителями щодо вирішення виявлених проблем.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Соціальний педагог та психолог повинні усвідомлювати важливість своєї професійної діяльності. На них покладена непроста місія створення сприятливого освітнього середовища в школі. Огляд розвитку професійної діяльності фахівців психологічної служби описано в кількох наукових роботах, таких, де описана робота психологічної служби (О.В. Стояновська [6], В. Панок [5] ) та технологій соціальної профілактики (О. Безпалько [2], Р. Вайнола [1], В.

Лютий [4], В. Шахрай [7] ) та інші. У період впровадження інновацій у систему освіти психологічна служба покликана здійснювати підтримку та сприяти покращенню умов для розвитку кожної дитини. Важливо, також, вчасно звернути увагу на проблеми дітей. Потрібно проводити профілактику проявів негативних явищ серед дітей, що є досить актуальним на сьогоднішній час. У науці відомі погляди щодо соціальної профілактики «Кожна соціальна проблема чи проблема особистості викликана унікальним перебігом природних, соціальних і психологічних чинників і розвивається в специфічних умовах. Соціальні умови не дозволяють, заважають індивіду задовольнити свої потреби, а індивід через власні якості нездатний задовольнити свої потреби в конкретних умовах свого існування чи змінити ці умови. Профілактика будь-якої соціальної проблеми повинна бути спрямована як на соціальне середовище, в якому вона виникає, так і на особистість, яка від цієї проблеми страждає, має вплинути на соціальні і особистісні чинники проблеми» (В. Лютий).

Для організації належного психологічного, соціально - педагогічного супроводу учасників освітнього процесу необхідно вжити заходів:

- забезпечення закладу освіти професійними кадрами: методистами, соціальними педагогами та психологами;
- покращення методичного забезпечення діяльності працівників психологічної служби;
- надання допомоги постраждалим внутрішньо переміщеним учням, їх батькам та членам родини в адаптації до нових умов проживання і навчання, дітям і сім'ям учасників АТО;
- психологічне і соціально-педагогічне забезпечення та супровід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, консультативна і просвітницька робота з батьками;
- забезпечення захисту прав і свобод дітей, створення безпечного середовища (запобігання насильству в учнівському колективі та домашньому насильству);
- підвищення фахової компетентності педагогічних працівників;
- налагодження співпраці з громадськими організаціями [3].

Отже, найголовнішим завданням у діяльності фахівців психологічної служби є створення сприятливого психологічного клімату в педагогічному та учнівському колективі. Кожен спеціаліст у своїй роботі повинен дотримуватись педагогічної етики, поважати гідність інших, будувати свою роботу на основі доброзичливості, довіри, співпрацювати з усіма учасниками освітнього процесу та захищати учнів, батьків та педагогічних працівників від будь-яких форм фізичного або психічного насильства. Важливо розуміти, які проблеми вирішують соціальний педагог та практичний психолог у своїй діяльності, тому цьому важливому питанню було присвячено емпіричне дослідження.

Дослідження було проведено з метою здійснення оцінки основних проблем та потреб отримувачів послуг психологічної служби закладу загальної середньої освіти.

Дані зібрані за допомогою методу фокусованого інтерв'ю. Важливим було провести експертне оцінювання, яке передбачало аналіз професійного досвіду фахівців психологічної служби, збір їх думок щодо можливих наявних проблем отримувачів послуг та способів вирішення цих проблем, оцінка ситуації в цілому.

У цьому дослідженні насамперед необхідно було виявити, з якими проблемами та потребами звертаються учні, їх батьки та вчителі до спеціалістів психологічної служби, та яким чином вирішуються їх проблеми, і чи вирішуються вони взагалі. Актуальним, також, є порівняння форм та методів роботи практичного психолога і соціального педагога у вирішенні проблем учнів, батьків та вчителів школи.

Під час опитування експертів важливим було зрозуміти, який зміст кожен з них вкладає в ті чи інші поняття (наприклад, про особливості роботи з учнями та їх батьками, вчителями-предметниками та класними керівниками), тому їх просили по змозі наводити більше ситуацій з досвіду роботи в школі.

Аналіз відповідей експертів дав можливість дізнатись якомога більше про напрями та особливості роботи соціального педагога та практичного психолога в школі, а також, проаналізувати можливий взаємозв'язок між напрями діяльності спеціалістів психологічної служби та їх відмінності у роботі.

Фахівці психологічної служби мають наступні думки щодо звернень до них учнів школи: «Є дітки над якими насміхаються однолітки. Тому, важливо вчасно прийти їм на допомогу», «Є різного роду насміхання чи глузування. Коли дитину не приймають в коло спілкування та постійно «задирають», то тут не що інше як булінг» (практичний психолог); «Дуже часто діти потерпають від насміхання однокласників через «немодний» одяг, які носять деякі діти або через застарілі гаджети» (соціальний педагог). Щодо проблем, з якими звертаються батьки: «Батьки звертаються найчастіше з проблемами щодо психологічного клімату в учнівському колективі та вирішення міжособистісних конфліктів між учнями» (соціальний педагог); «Найчастіше батьки звертаються з питаннями щодо подолання труднощів у спілкуванні їх дітей з однолітками», «Були випадки шкільного цькування деяких учнів їх однокласниками, тому разом з батьками ми намагались швидко вирішувати ці питання» (практичний психолог). Основні висловлювання щодо актуальних звернень вчителів школи: «Найчастіше вчителі звертаються за допомогою у вирішенні конфліктних ситуацій між учнями, учнями та їх батьками» (практичний психолог); «Є звернення щодо неналежної поведінки деяких учнів. Це проявляється у вигляді насміхань когось з учнів над іншими

дітьми або ж створенні маленьких підгруп дітей-однодумців. В цих підгрупах є неформальний лідер, який і провокує інших дітей до можливих конфліктів з однокласниками» (соціальний педагог).

Отже, проаналізувавши всі відповіді соціальних педагогів та практичних психологів, були виокремлені найбільш актуальні проблеми в ході проведення інтерв'ю. Під час інтерв'ювання було звернено увагу, на що фахівці у своїй роботі роблять основний акцент, які теми для них є актуальними. За цими темами можна порівняти їх спільні та відмінні погляди. Здійснення цього етапу роботи потребувало детального аналізу висловлювань за кожною темою та групування їх за смисловою схожістю у ключові ідеї.

Наступним важливим кроком якісного аналізу є порівняння ключових тем у роботі соціального педагога та практичного психолога, виявлення спільних та відмінних поглядів на різні проблеми, встановлення причинно-наслідкових зв'язків або суперечностей.

Обробка результатів проведених інтерв'ю показала, що до соціального педагога та практичного психолога досить часто звертаються за допомогою у вирішенні наявних проблем учні школи, їх батьки та вчителі. Зі свого боку психологічна служба надає своїм клієнтам психологічну та соціально-педагогічну допомогу, створює умови захисту та запобігає виникненню складних ситуацій.

Серед актуальних проблем, з якими звертаються діти до фахівців психологічної служби є:

- проблеми у міжособистісних стосунках з однокласниками/однолітками;
- труднощі у спілкуванні з батьками та вчителями школи;
- явище шкільного булінгу серед учнів середнього шкільного віку.

Соціальні педагоги та практичні психологи проводять з дітьми різного роду бесіди, тренінгові заняття, консультації з вирішення актуальних питань. Багато роботи направлено на профілактику такого негативного явища як булінг у шкільному середовищі. Цьому питанню приділяють багато уваги. Для дітей намагаються створити комфортні та безпечні умови для навчання та розвитку.

Актуальні проблеми, з якими звертаються батьки до психологічної служби школи:

- проблеми міжособистісних взаємин між їх дітьми та однолітками в школі;
- проблеми взаємин між батьками та їх дітьми.

Для ефективної роботи в школі психологічна служба повинна тісно взаємодіяти з батьками. Саме налагоджений контакт з батьками є важливим у вирішенні проблем дітей. Всі свої переживання та негаразди дитина з сім'ї приносить до школи. Тому, головне завдання психологічної служби вчасно

побачити перші ознаки наявних дитячих проблем, продіагностувати їх, знайти першоджерело цих негараздів і разом з батьками допомогти дитині подолати перешкоди. Не всі батьки, як виявилось, готові до співпраці, тому слід детальніше проаналізувати труднощі у спілкуванні з ними і створити більш міцні та довірливі відносини.

До проблем з якими звертаються вчителі до соціального педагога та практичного психолога, які працюють в школі, можна віднести:

- проблеми непорозумінь та конфліктів серед учнів школи, особливо середнього шкільного віку;
- проблеми низької самооцінки дітей;
- прояви шкільного булінгу серед дітей середньої школи.

Багато інформації щодо успішності в навчанні, поведінки, можливих труднощів у спілкуванні між дітьми у класі можна дізнатись саме від вчителів або класних керівників/класоводів. Дуже важливо підтримувати зв'язок із ними. Соціальний педагог зазначила, що немає труднощів у спілкуванні з педагогічним колективом школи, а практичний психолог нарікала, що «нерідко трапляються випадки непорозумінь та недовіри». Важливо, щоб спеціалісти психологічної служби створили сприятливу атмосферу, і вчителі могли без труднощів довіряти та звертатись за допомогою у разі потреби.

**Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.** Метою діяльності психологічної служби є сприяння створенню умов для соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань системи освіти [5]. Застосовуючи свої специфічні методи і прийоми, працівники служби забезпечують підвищення якості викладання навчальних дисциплін учителем, підвищення ефективності виховної роботи вчителів та батьків, покращання учбової діяльності учнів.

Таким чином, проаналізувавши проблеми та потреби отримувачів послуг психологічної служби школи можна зробити висновок, що найголовнішим та найактуальнішим запитом, з яким звертаються учні, батьки та вчителі, є проблема конфліктів серед учнів, непорозумінь та явних проявів шкільного булінгу. Ця проблема зосереджена, в основному, на учнях середнього шкільного віку. Саме цей віковий період – підлітковий є дуже складним.

Спеціалісти психологічної служби зробили великий акцент на цій проблемі, але нічого не було сказано про можливу проблему домашнього насильства. Адже булінг тісно переплітається з насильством вдома. Дитина, яка є жертвою домашнього насильства, дуже часто потерпає від знущань інших через низьку самооцінку або ж навпаки стає агресором (булером). Можна припустити, що явищу домашнього насильства приділяють зовсім мало уваги або ж взагалі ігнорують цю проблему.

Отже, необхідно провести подальше дослідження з акцентом на проблему домашнього насильства щодо дітей. Важливо провести анкетування учнів, їх батьків та класних керівників/вчителів щодо їх обізнаності у проявах домашнього насильства. На основі результатів анкетувань можна буде зробити висновки щодо реальної наявності чи відсутності проблеми домашнього насильства. А звернення уваги на проблему домашнього насильства та профілактична робота в цьому напрямку, в свою чергу, може вплинути на булінг та зменшення цього явища, яке, як показало дане дослідження, є серйозною проблемою в дитячому середовищі. Подальше дослідження надасть можливість розробити рекомендації для фахівців психологічної служби для покращення їх роботи та якості надання послуг.

### Список використаних джерел

1. Вайнола Р.Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. / Р.Х. Вайнола // за ред. С.О. Сисоевої. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 134 с
2. Журавель Т.В. Соціальна профілактика як напрям соціально-педагогічної діяльності / Т.В. Журавель // Соціальна педагогіка : навч. посібник / За заг. ред. О.В. Безпалько; Авт.-кол. О.В. Безпалько, І.Д. Зверева, Т.Г. Веретенко та ін.: – К.: Академвидав, 2013. – 312 с.; С. 85–101.
3. Лист МОН від 18.07.2019 № 1/9-462 “Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019-2020 н.р.”
4. Лютий В.П. Технологія соціальної роботи : конспект лекцій / В.П. Лютий. – Розділ 1. – Загальні технології соціальної роботи. – К. : Академія праці і соціальних відносин, 2003. – 75 с.
5. Підруч. / [В.Г. Панок (наук. ред.), А.Г. Обухівська, В.Д. Острова та ін.]. – Київ: Ніка-Центр, 2016. – 362 с.
6. Положення про психологічну службу у системі освіти України [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>
7. Стояновська О.В. Психологічна служба в системі освіти: практикум з навчального курсу для практичних психологів: навч.-метод.посібник/ В.О. Стояновська. – Київ: Каравелла, 2020. – 176 с.
8. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.



<b>А.Р. Огороднік,</b> СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	96
<b>Г.І. Червінська, О.В. Швед,</b> ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ОЦІНКА ЇХ ЯКОСТІ.....	103

## Розділ 12 ТРАНСПОРТ

<b>Б.П. Дикий,</b> ДОСЛІДЖЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТУРБОКОМПРЕСОРІВ ДВИГУНІВ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ .....	109
<b>С.В. Лех, О.В. Толстенко,</b> МЕТРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕМОНТНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	113

---

Підписано до друку 30.10.2020. Формат 60x84/16. Папір офсетний білий.  
Гарнітура «Charter». Друк цифровий. Ум. друк. арк. 6,98.  
Зам. № 3010/20-13. Тираж 100 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами: укр., англ.

Віддруковано з готового оригінал-макета ФОП Москвін А.А.  
м. Запоріжжя, просп. Соборний, 109.

Інститут інноваційної освіти. Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України  
e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com

**Видання здійснене за експертної підтримки  
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України  
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40**